Strategi for arkæologi 2027-2031

Museum Odenses arkæologiske ansvarsområde rummer nogle af Danmarks mest betydningsfulde kulturhistoriske landskaber og fortidsminder. Nye arkæologiske undersøgelser giver løbende mulighed for at udvide forståelsen af disse miljøer, men rejser også spørgsmål om, hvilke kulturhistoriske sammenhænge, der er vigtigst at belyse.

En strategi for det arkæologiske arbejde udgør grundlaget for de valg, der træffes i forbindelse med de arkæologiske undersøgelser. Med afsæt i ansvarsområdet, grundfortællingen og arkæologiens strategiske fokusområder skaber den en ramme for arbejdet med at dokumentere, undersøge og forstå det fynske kulturlandskab. Samtidig skal strategien bidrage til, at der stilles de rigtige spørgsmål til materialet, landskabet og den arkæologiske praksis, så undersøgelserne målrettes de væsentligste problemstillinger og skaber ny viden.

Rammevilkår

Rammerne for det arkæologiske feltarbejde er reguleret gennem Museumsloven samt Slots- og Kulturstyrelsens vejledninger og kvalitetskrav. Museum Odenses arkæologiteam løser opgaver i et tæt samarbejde med de ansvarlige myndigheder, hhv. Slots- og Kulturstyrelsen (fortidsminder) og Nationalmuseet (danefæ) inden for museets geografiske ansvarsområde.

De arkæologiske undersøgelser i forbindelse med Museumslovens kapitel 8 gennemføres med afsæt i museets arkæologiske strategi samt Slots- og Kulturstyrelsens nationale arkæologiske strategier med fokus på høj faglighed, kvalitet og ny viden.

Fagområdet Arkæologi ledes af en teamleder. Foruden teamlederen består teamet af en række fagarkæologer, som er tilknyttet udgravnings-, tilsyns- og forskningsopgaver. Teamet består desuden af medarbejdere med opgavesæt relateret til arkivarbejde og foto-opgaver.

For opfyldelse af opgaverne tilknyttet kapitel 8 arkæologien er det afgørende, at medarbejdergruppen afspejler fagspecialister inden for alle hovedperioder fra jægerstenalder til nyere tid, jf. Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetskrav for museer med arkæologiske ansvarsområder

Som en særlig opgave varetager Museum Odense tilsynet med fredede fortidsminder og diger på vegne af Slots- og Kulturstyrelsen. Opgaven er indtægtsdækket, og kontrakter indgås for et år ad gangen med Slots- og Kulturstyrelsen. Tilsynet er samlet på 10 museer spredt over hele landet, og Museum Odense varetager tilsynet for Fyn og omliggende øer.

Ansvarsområde

Museum Odense varetager det arkæologiske ansvar i henhold til Museumsloven i Assens, Middelfart, Nordfyns og Odense Kommuner.

Med et arkæologisk ansvarsområde på 812,1 km2 fordelt på meget forskellige landskabstyper stilles der store krav til arkæologien, når det handler om at belyse sammenhængene i menneskets udnyttelse af landskabet samt udviklingen i samfundet gennem tiderne.

Arkæologis grundfortælling

Arkæologien ved Museum Odense arbejder for at skabe viden om, hvordan mennesker gennem mere end 10.000 år har brugt, formet og forandret det fynske landskab.

Museets ansvarsområde er præget af det højfynske dødislandskab, hvor de første mennesker færdedes i et landskab, der fungerede som jagt- og fiskeområde. Gennem årtusinder ændrede landskabet karakter, og arkæologien viser, hvordan mennesker tilpassede sig nye vilkår og udnyttede de muligheder, som landskabets skove, grænseområder og naturgivne ressourcer skabte.

Samtidig har Fyns placering midt i landet gjort øen til et centralt forbindelsesled mellem landsdele og regioner.

Arkæologien vidner om, hvordan mennesker, ressourcer, idéer og teknologi gennem tiden har bevæget sig på tværs af landskabet, og hvordan lokale fællesskaber gradvist blev en del af større netværk og mere komplekse samfundsstrukturer.

Denne udvikling afspejles i nogle af Danmarks mest betydningsfulde kulturhistoriske lokaliteter. Den neolitiske samlingsplads Sarup på Sydvestfyn og de omgivende neolitiske pladser viser, hvordan landskabet tidligt blev organiseret som et komplekst rum for fællesskab, ritualer og dagligliv. I samme område indtager Voldtofte en central plads i forståelsen af yngre bronzealders magtforhold og vidtrækkende forbindelser, mens runeindskrifterne på Lille Sværd og Harja-kammen fra Vimosen vidner om Fyns rolle i tidlige kommunikative og kulturelle netværk. Senere markerer Nonnebakken Odenses fremvækst som magtcentrum og by i et forandret og stadig mere urbaniseret landskab.

Tilsammen afspejler fundene Fyns rolle som et centralt knudepunkt for mennesker, ressourcer, idéer og magt. Gennem årtusinder har disse forbindelser været med til at forme fællesskaber, magtstrukturer og udviklingen fra lokale bosættelser til regionale centre og bysamfund.

Strategi

På baggrund af den arkæologiske grundfortælling er der udvalgt en række strategiske fokusområder, som skal sikre, at museet stiller de rigtige og væsentligste spørgsmål til det arkæologiske materiale og medvirke til at skabe en tydelig kobling mellem de enkelte undersøgelser og den langsigtede vidensopbygning.

- Odense i vikingetiden — Odense har dybe rødder i vikingetiden. Nonnebakken, den tidlige domkirke

og andre centrale lokaliteter i Odense vidner om periodens betydning for byens fremvækst. Også i oplandet findes væsentlige lokaliteter, der tilsammen udgør vigtige bidrag til forståelsen af den udvikling, der førte frem til bydannelsen.

- Dødislandskabet på Højfyn — Dødislandskabet har haft stor betydning for bosætningsmønstre og bebyggelsesformer. Bebyggelser placeret i eller langs kanten af dødislandskabet adskiller sig ofte fra samtidige strukturer i både udformning, placering og organisering. Landskabet fungerer samtidig som et markant skel i byggeskikke og dermed er området centralt for at belyse, hvordan et landskab kan forme bebyggelsesmønstre og lokale kulturgeografiske særpræg.
- Samlingspladser — I museets ansvarsområde ses en række fuldstændigt enestående samlingspladser, som fx det neolitiske Sarupanlæg. Men efterhånden kendes også en anden type af samlingspladser, de såkaldte kogegrubefelter. Kogegrubefelterne på Fyn er kendetegnet ved en stor forskelligartethed i både størrelse og struktur, men fælles for pladserne er, at de hver især har samlet mennesker, ofte gennem generationer på samme lokalitet. Undersøgelser af de forskelligartede samlingspladser giver således indblik i sociale, politiske og økonomiske strukturer gennem tiden og udgør et vigtigt element i forståelsen af regionens historiske udvikling.
- Voldtofte og Kirkebjerget — Voldtofteområdet og Kirkebjerget rummer et af Fyns mest markante forhistoriske kulturlandskaber og har en central betydning for forståelsen af bronzealderens samfundsorganisering. Området er præget af en usædvanlig koncentration af monumenter, bebyggelser og fund, som afspejler komplekse sociale, økonomiske og rituelle aktiviteter. Sammenhængen mellem bebyggelse, gravanlæg og landskab gør området centralt for at belyse dannelsen af lokale magtcentre og de processer, der skaber regionale kulturhistoriske særpræg.